

616-089.5-036.88-08:355.53:355.721

PREHLAD ODBORNEJ PRÁCE ARO VOJENSKEJ NEMOCNICE SNP V RUŽOMBERKU ZA POSLEDNÝCH TRIDSAŤ ROKOV

Plk. MUDr. Milan KOLKUS, CSc., plk. MUDr. Jiří MACH, Jindřiška JACKOVÁ
ARO Vojenskej nemocnice SNP v Ružomberku
(náčelník: plk. MUDr. Milan Kolkus, CSc.)

Za posledných tridsať rokov (1958–1988), ktoré uplynuli od vzniku oddelenia, bolo uskutočnené na ARO Vojenskej nemocnice SNP Ružomberok viac ako **35 tisíc anestéziologických a resuscitačných výkonov** s ročným priemerom 1 179, so stále narastajúcim trendom v počte výkonov (1958 – 750; 1988 – 2 275). Pritom do decembra 1976 pracoval náčelník ARO MUDr. Jiří Mach prakticky sám a po celú túto dobu držal i AR pohotovosť.

Ako druhé oddelenie v armáde a jedno z prvých v Československu od jesene 1959 začalo podávať **celkovú anestéziu s myorelaxáciou u elektrošokov**. Za tento čas z vyššie uvedeného počtu poskytlo takúto anestéziu 6 865 chorým iba s troma komplikáciami, bez jediného úmrtia, hoci boli anestézovaní a šokovaní chorí aj vyšších vekových skupín a značne rizikovali. ARO má celoštátnu prioritu v **zavedení riadenej hypotenzie trimetafanom pre elektrošok**. Podobne, už dvadsať rokov, poskytuje **celkové znecitlivenie deťom k očným operáciám**. Za túto dobu uskutočnilo k týmto výkonom viac ako 2 500 celkových znecitlivení, vypracovalo metódu premedikácie pre operáciu stareckých katarakt, premedikácie p.o. u malých detí a pitného režimu iontovým nápojom G 30 v predoperačnej príprave. Takisto vypracovalo techniky pre neodkladné extra a intraorálne výkony pre stomatologickú, znecitlivenie pre kardioverziu, mikrochirurgiu laryngu podľa Kleinsassera a invazívne kontrastné RTG vyšetrovania.

Pre chirurgické oddelenie poskytuje spoľahlivé moderné anestéziologické metódy v požadovanom rozsahu a pre všetky vekové skupiny. Je to predovšetkým vďaka prijímacím dňom (pondelok, štvrtok), kedy chirurgické oddelenie prijíma ranených a chorých vyžadujúcich neodkladnú operáciu z vitálnej indikácie z celého ružomerského spádu. V tieto dni AR služba je zabezpečená jedným lekárom a jednou sestrou, v ostatné dni sestrou a lekárskou príslužbou. ARO poskytuje svoje služby všetkým klinickým oddeleniam v požadovanej kvantite a kvalite, v 60–70 % je to pre chirurgiu (v súčasnej dobe pri generálnej oprave chirurgického pavilóna len 50 %), v 30–40 % pre ostatné oddelenia.

V rokoch 1959–1962 sa oddelenie podieľalo na **celoarmádnom výskume vegetatívnej stabilizácie** subhypotenzívnymi dávkami ganglioplegík spolu s doc. MUDr. Pokorným, CSc. a MUDr. Počtom z ÚVN. Pre tento účel bolo spracovaných asi 800 prípadov vegetatívnych stabilizácií. V roku 1974 v spolupráci s MUDr. Umlaufom preverilo možnosti, ktoré by mohla akupunktúra poskytnúť pre anestéziológiu. Výsledky tejto práce boli publikované vo Vojenských zdravotníckych listoch.

V súčasnosti skúma možnosti dlhodobého tlámenia ťažkotšielnych bolestí pri malígnych nádorových ochoreniach a tlámenia pooperačných bolestí aplikáciou miestneho anestetika alebo opiátov kanylou do epidurálneho priestoru, možnosti využitia dlhodo-

bého epidurálneho znečítlivenia pri liečbe niektorých ochorení, zaoberá sa skúmaním vplyvu epidurálnej chemickej denervácie a epidurálnej hypotermie ochladeným izotonickým roztokom NaCl na dosiahnutie dlhodobej analgézie. Z tejto problematiky doposiaľ bolo publikované vo VZL a Rozhľedoch v chirurgii 8 odborných prác.

Celkom v uplynulom období z ARO bolo publikovaných vo VZL, Rozhľedoch v chirurgii, Referátových výborech z AR a Zdravotníckej pracovníci 38 odborných prác, z toho za posledných desať rokov 32, pričom terajší náčelník sám publikoval 27, a za práce „Naše skúsenosti so zástupovou umelou pľúcnou ventiláciou“ a „Možnosti využitia epidurálneho znečítlivenia a analgézie za mimoriadnych podmienok“ obdržal v roku 1984 a 1986 Cenu Slovenskej lekárskej spoločnosti za najlepšiu publikáciu v odbore AR.

Takisto je bohatá i prednášková činnosť ARO. Pri rôznych príležitostiach a na rôznych úrovniach bolo odprednesené okolo 180 prednášok, predovšetkým na celoštátnych zjazdoch, zjazdoch vojenských anesteziológov, v rámci SLL – Spolku lekárov Liptova, celoústavných lekárskech, sesterských a medzioddelených lekárskech odborných seminárov, odborných panelov, pri školení NZS spádu, absolventov VKVŠ, lekárov na špecializačnom školení, lekárov na odbornej stáži alebo školení a v neposlednom rade pri výcviku záložných lekárov. V júni 1987 náčelník ARO plk. MUDr. Kolkus, CSc. predniesol v Inovačnom kurze AR v ILF Bratislava dve odborné prednášky – „Možnosti využitia epidurálneho znečítlivenia v medicíne hromadných nešťastí“ a „Technika kanylácie epidurálneho priestoru“ – a spolupodieľal sa na vedení panelu o bolesti.

Aj **tradícia celoarmádnych anesteziologických zjazdov** vznikla vlastne z iniciatívy ružomerského ARO už koncom päťdesiatych rokov, za spolupráce príslušníkov ARO ÚVN (Pokorný, Trávníček, Počta). Prvý sa uskutočnil v roku 1958, ďalší v roku 1959 a týmto zjazdom s krajskou platnosťou sa otvárala nová budova chirurgického oddelenia; monotémom bol halotan ako nové inhalačné anestetikum. V roku 1962 sa v Ružomberku konal prvý dvojdnový celoštátny anesteziologický zjazd za účasti 120 anesteziológov z celej republiky. Ďalšie zjazdy 29.–30. mája 1979 a 27. mája 1982 boli poriadané ako odborné zhromaždenia anesteziológov a sestier ARO ČSLA, mali dobrú úroveň a zúčastnili sa ich i anesteziológovia zo Stredoslovenského kraja. Od roka 1986 každoročne naše oddelenie poriada jednodňové vojenskoodborné zhromaždenie náčelníkov ARO VVO a ich zástupcov.

Za dobu existencie ARO bolo zavedených viac ako **50 nových liečebných a diagnostických metód** v súlade s celosvetovým vývojom mladého, progresívne sa rozvíjajúceho odboru. Postupne a v čo najkratšom čase sa zavádzali a zavádzajú do praxe všetky nové a dostupné AR preparáty, nová prístrojová technika, nové liečebné a vyšetrovacie metódy a postupy. Tak

boli zavedené do každodennej praxe z anestetík: halotan, metoxyfluran, ketamin, alfatezin, propanidid, etomidát; z ataraktík: diazepam, flunitrazepam; z relaxancií: suxametonium, dekametonium, alkuronium, pankuronium, pipekurium, atrakurium; z prístrojovej techniky: narkotizačné prístroje N3, N5, N6, Anestar N7 a N8, NMP-V, NHM; pohonné jednotky NZ, RO3, Chirolog 1 + 4, Elvent 1; ventilátory Bird, KPT-V, Chirolog 1, Chirolog SIMV, Spireta, Óda-E, Edam; kardiomonitoring ap.; spôsoby sterilizácie persterilom a etylénoxidom; z nových techník hlavne: elektroanalgéria a audioanalgéria. Vďaka objaveniu nových vysokoúčinných miestnych anestetík (bupivakain) došlo k renesancii niektorých miestnych zvodových znečítlivení: blok plexus brachialis podľa Winnieho a axilárnym prístupom, anestézia dolnej končatiny podľa Labata, epidurálne znečítlivenie a prolongovaná epidurálna analgéria. Tak isto boli inovované postupy v neodkladnej kardiopulmocerebrálnej resuscitácii a resuscitačnej starostlivosti v súlade s celosvetovým vývojom.

Veľmi **bohatá je školiaca činnosť**. Za uplynulé tridsaťročné obdobie ARO vyškolilo niekoľko desiatok odborných lekárov anesteziológov vojakov z povolania, ale i civilných lekárov, predovšetkým v technike epidurálneho znečítlivenia. Pre ČVO 830 bolo vyškolených pre poľné doplnky v rámci 58-dňových kurzov viac ako 100 pediatrov a gynekológov v základoch AR. V posledných rokoch sme podľa vzoru VLVDÚ (dnešná VLA JEP) vypracovali metodiku celkovej anestézie prasata, ktorú uskutočňujeme v rámci praktického odborného výcviku chirurgických brigád. Rovnako vo vlastnej nemocnici sme vyškolili skoro všetkých lekárov operačných odborov v základoch AR a ostatných v poskytovaní neodkladnej resuscitácie. Ročne vyškolíme niekoľko NZS, útvarových lekárov a absolventov VKVŠ a samozrejme všetkých lekárov na základnom školení, ktorých je za posledné roky viac ako 270.

Toto je stručný a zaiste nie celkom úplný výpočet práce ARO Vojenskej nemocnice SNP Ružomberok za uplynulých tridsať rokov.

Záverom treba zdôrazniť, že oddelenie je dnes stabilizované, s dobre vyváženým kolektívom s dobrými medziľudskými vzťahmi, ktorý chce dôstojne pokračovať v práci zakladateľa ARO MUDr. Jiřího Macha. Tento kolektív je plný optimizmu do budúcnosti a verí, že po dokončení prestavby chirurgického pavilónu a po vytvorení kádrových, priestorových a materiálnych predpokladov bude môcť v plnom rozsahu v zmysle novej Koncepcie odboru anesteziológie a resuscitácie v zdravotníckej službe ČSLA zahájiť činnosť i na resuscitačnom úseku, čím by sa splnil dávny sen a snaženie zakladateľa oddelenia a čím by sa ešte lepšie využili odborné vedomosti lekárov a sestier v prospech ďalšieho skvalitnenia poskytovanej liečebno-preventívnej starostlivosti pre príslušníkov ČSLA, ako i rozvoj akútnej medicíny vo Vojenskej nemocnici SNP Ružomberok.